

УДК 001.895:332

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2018-5-2>**Дідик Н.В.**студентка факультету міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У роботі розглянуто стан креативного сектору економіки Європейського Союзу. Зазначено 11 підгалузей, які виділяються на основі класифікації креативних індустрій Європейського Союзу. У статті проведено аналіз функціонування креативних індустрій в трьох креативних центрах ЄС: Великій Британії, Німеччині та Франції. Описано тенденції розвитку креативного сектору за останні роки. Уряди країн активно працюють над популяризацією даного сектору економіки серед населення та підвищення конкурентоспроможності країн серед інших креативних економік світ, і шляхи цієї підтримки досліджуються у даній статті. У статті акцентується увага на особливостях розвитку Європейського Союзу у контексті розміщення великої кількості креативних компаній, що займають значну частку в економіках країн-членів Союзу. Зазначається, що важливим аспектом подальшого ефективного розвитку країн ЄС є активна підтримка культурних та креативних індустрій.

Ключові слова: креативна економіка, креативні індустрії, інновації, культурна економіка, креативні компанії, Європейський Союз.

В работе рассмотрено состояние креативного сектора экономики Европейского Союза. Отмечено 11 подотраслей, выделяемых на основе классификации креативных индустрий Европейского Союза. В статье проведен анализ функционирования креативных индустрий в трех креативных центрах ЕС Великобритании, Германии и Франции. Описаны тенденции развития креативного сектора за последние годы. Правительства стран активно работают над популяризацией данного сектора экономики среди населения и повышением конкурентоспособности стран среди других креативных экономик мира, и пути этой поддержки исследуются в данной статье. В статье акцентируется внимание на особенностях развития Европейского Союза в контексте размещения большого количества креативных компаний, занимающих значительную долю в экономиках стран-членов Союза. Отмечается, что важным аспектом дальнейшего эффективного развития стран ЕС является активная поддержка культурных и креативных индустрий.

Ключевые слова: креативная экономика, креативные индустрии, инновации, культурная экономика, креативные компании, Европейский Союз.

The modern economic system, both in developed countries and in countries with so-called overtaking development, is increasingly developing towards intellectualization of the economy, the main result of which are new ideas that are commercializing in innovation, especially this is noticeable in the creative sphere of human activity. In the modern world, the degree of development of creative industries of a country determines its place in the world economy. According to the dynamics of the development of a creative economy, the European Union is the undisputed leader, therefore, it is important to analyse the European peculiarities of the development and functioning of this sector of the European economy, as the study is aimed at. There are many classifications of cultural and creative industries, but in the EU, the most commonly used is the classification, which distinguishes the following sub-sectors of creative industries: books: author's books, specialized bookstores, public and academic libraries, books publishing, etc.; newspapers and magazines: newspaper industry, magazines and periodicals industry, the activity of news agencies, etc.; music: recording music and music publishing activities, composers and lyricists, radio stations, music channels on TV, etc.; performing arts: performing arts (concerts, theatrical productions, dance numbers, etc.) and related activities; television: television programs, production, post-production and distribution, the activities of creators working in the television industry, etc.; films: the motion picture production, post-production and distribution, the work of creators working in the film industry, etc.; radio: activities related to broadcasting; video games: the activities of video game developers, publishers, retailers, and distributors, etc.; fine arts: photo industry, design, arts and crafts, museums, etc., the activity of creators of fine arts; architecture: the activity of architectural companies;

advertising: the activity of advertising agencies, etc. In this work is considered the state of the creative sector of the economy of the Europe. In the world, there are 11 subsectors of the creative economy, each of which is a significant part of the development of the entire sector. The European Union is ranked second among the creative industries markets in the world, that is evidence of understanding of the importance of this sector for the further development of the EU. In many countries, the creative sector has outstripped key sectors of the economy, such as the chemical industry, energy supply and financial services. In the European Union, there are three major centers of the creative economy, namely, Great Britain, Germany and France. These three countries account major part of the profits of the creative economy in the EU as a whole. This article describes the state of development of the creative sector in each of three countries mentioned above, as well as explores ways of supporting the creative sector by the government. Each country introduces special programs to attract more people to the creative economy. Governments actively work on popularization of this sector of the economy among the population and increase of the competitiveness of the countries among other creative economies in the world. In order to further development of the creative economy, the European Union actively implements joint programs between Member States to support cultural and creative industries in whole union and create opportunities for increasing their part in the economic structure of the EU member states.

Keywords: creative economy, creative industries, innovation, cultural economy, creative companies, European Union.

Постановка проблеми. Сучасна економічна система як в розвинених країнах, так і в країнах так званого наздоганяючого розвитку, усе більшою мірою розвиваються у напрямі інтелектуалізації економіки, головним результатом якої є нові ідеї, що комерціалізуються в інновації, особливо це помітно у творчій сфері людської діяльності. У сучасному світі ступінь розвитку креативних індустрій тієї чи іншої країни визначає її місце в світовій економіці. За динамікою розвитку креативної економіки Європейський Союз є безперечним лідером, тому важливо проаналізувати європейські особливості розвитку та функціонування даного сектору європейської економіки, на що і направлене дане дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підвищення інтересу до досліджень становлення та розвитку культурних та креативних індустрій прослідковується з кінця минулого століття такими зарубіжними науковцями й експертами, як Р. Флоріда, Ч. Лендрі, Дж. Хоукінс та ін., які заклали основи теорії креативної економіки. Британські та італійські економісти, а саме С. Charain, N. Clifton, R. Comunian, L. Lazzeretti та F. Sarone, досліджують диспропорції розвитку креативних індустрій на території ЄС та описують заходи для забезпечення їх подальшого рівномірного розвитку. Англійський вчений Р. Соок та шведський науковець Н. Хансен досліджують особливості формування креативного класу в Європі, а шведські науковці F. Tödtling та B. Asheim аналізують конкурентні переваги європейського креативного сектору. Серед вітчизняних науковців дану проблематику досліджують Е. Зеленцова, Н. Гладких, І. Мацевіч, О. Чуль.

Метою дослідження є визначення місця креативного сектору у порівнянні з іншими сек-

торами європейської економіки, виділення основних підгалузей європейського креативного сектору, виокремлення європейський центрів креативного простору та аналіз стану розвитку їхньої креативної економіки, а саме її дохідності та зайнятості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше офіційно про існування та значимість креативних індустрій як окремого сектору економіки було проголошено Міністерством культури, медіа та спорту Великобританії у 1998 р. До їх числа віднесли: рекламу; архітектуру; ринок мистецтва та антикваріату; ремесла; дизайн; моду; кіно; музику; виконавче мистецтво; галузь розваг та відпочинку; видавничу справу; створення програмного забезпечення; телебачення й радіомовлення [1].

Існує багато класифікацій культурних і креативних індустрій, проте у ЄС найбільш вживаною є класифікація, у якій виділяються наступні підгалузі креативних індустрій:

- книги: авторські нароби, спеціалізовані книжкові магазини, громадські та академічні бібліотеки, видавництво книг тощо;
- газети і журнали: газетна індустрія, індустрія журналів та періодичних видань, діяльність інформаційних агентств тощо;
- музика: запис музики та музична видавнича діяльність, діяльність композиторів і ліриків, радіостанції, музичні канали на ТБ тощо;
- виконавські види мистецтва: виконавське мистецтво (концерти, театральні постановки, танцювальні номери тощо) та супутня діяльність;
- телебачення: телевізійні програми, виробництво, пост-продакшн та розподіл, діяльність творців, які працюють у телевізійній індустрії тощо;
- фільми: рух виробництва картини, пост-продакшн і розподіл, діяльність творців, що працюють у кіноіндустрії тощо;

- радіо: діяльність, пов'язана з радіомовленням;
- відеоігри: діяльність розробників, видавців, роздрібних торговців та дистриб'юторів відео ігор тощо;
- образотворче мистецтво: фотоіндустрія, дизайн, мистецтво і ремесла, музеї тощо, діяльність творців образотворчого мистецтва;
- архітектура: діяльність архітектурних компаній;
- реклама: діяльність рекламних агентств тощо [2, с. 13].

Європа є другим за величиною ринком креативних індустрій. Дохід креативного сектору європейської економіки в 2016р. склав 709 млрд. доларів (32% від загального обсягу), а загальна кількість зайнятих досягла 7,7 млн. осіб (26% всіх робочих місць в креативній економіці) [3].

Культурна та креативна економіка Європи базується на її історії: регіон має унікальну концентрацію культурної спадщини та інститутів мистецтва. Сім з десяти найбільш відвідуваних музеїв знаходяться в Європі (три в Парижі, два в Лондоні, два в Римі), а 30 з 69 "Творчих міст" ЮНЕСКО є європейськими.

Трьома найбільшими центрами розвитку креативних індустрій в Європі є Велика Британія, Німеччина та Франція, тому зосередимо увагу на дослідженні розвитку креативних індустрій саме в цих країнах. У 2016 р. на Велику Британію припадало 22,7% обороту креативної економіки ЄС. Разом з Німеччиною (20,8%) та Францією (16,6%), ці три країни склали

60% загального обороту креативної економіки Європейського Союзу.

Креативні індустрії – це найбільш швидко зростаюча частина економіки Великої Британії. Вони визначаються урядом Великої Британії як «ті галузі, які базуються на індивідуальній креативності, майстерності та таланті, і які мають потенціал для створення багатства та робочих місць шляхом формування та експлуатації інтелектуальної власності».

У 2016 році валова додана вартість (далі – ВДВ) цього сектору склала 91,8 млрд. фунтів стерлінгів, що перевищило ВДВ автомобільної, біологічної, аерокосмічної та нафтогазової індустрій (див. рис. 1).

З 2010 року валова додана вартість креативних індустрій зросла на 44,8%. Зараз сектор формує 5,3% економіки Великої Британії [5].

У креативному секторі існує більше 2 мільйонів (2,008,000) робочих місць. Кількість робочих місць збільшилися на 28,6% в порівнянні з 2011 роком. На креативну економіку припадає 1 з 11 робочих місць у Великій Британії, даний сектор нараховує на 700 000 працівників більше, ніж фінансові послуги. У 2016 році в креативному секторі економіки працювало понад 3 млн. (3 043 000) людей [3].

Робота в креативному секторі економіки – це робочі місця майбутнього: 87% робочих місць в креативних індустріях мають низький або відсутній ризик автоматизації [2].

У креативному секторі працює понад 284 000 підприємств, що складає 11,8% усіх підприємств Великої Британії. Майже 95% (94,8%)

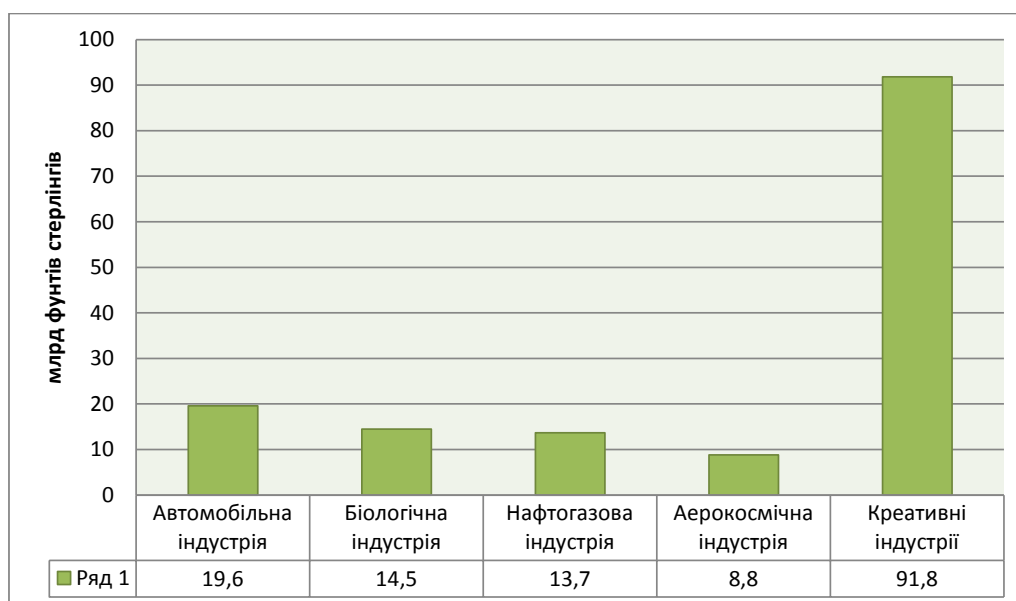

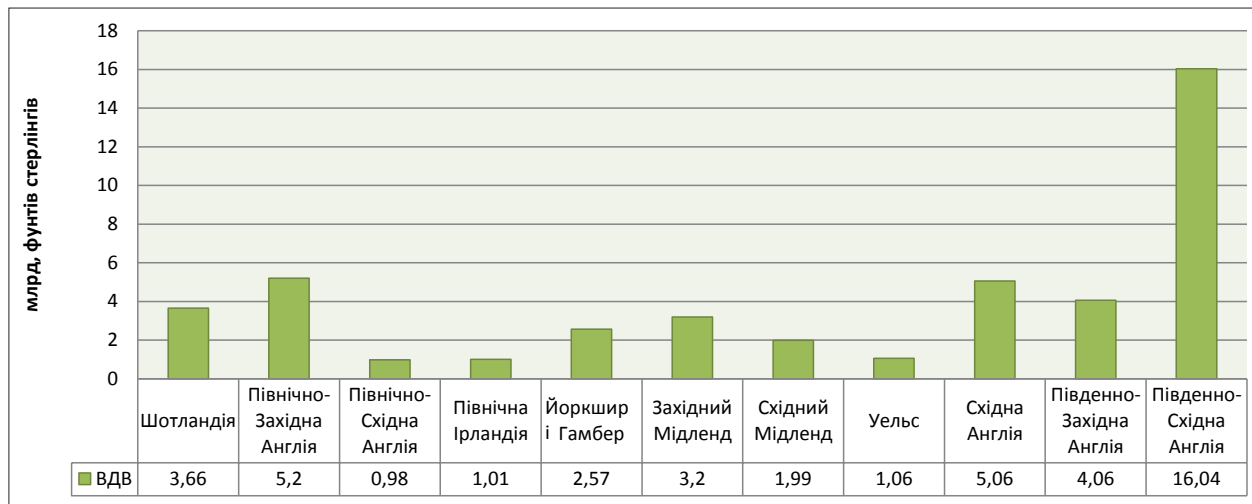
Рис. 1. Валова додана вартість індустрій Великої Британії за 2016 р., млрд фунтів стерлінгів
Джерело: [5]

підприємств, які займаються креативними галузями, є мікропідприємствами (менше 10 працівників) [4].

Креативні індустрії добре розвинуті в кожному регіоні Великої Британії, але найбільша валова додана вартість у 2016 р. була в Південно-Східній Англії (16,04 млрд), Північно-Західній Англії (5,20 млрд) та Східній Англії (5,06 млрд). (див. рис. 2).

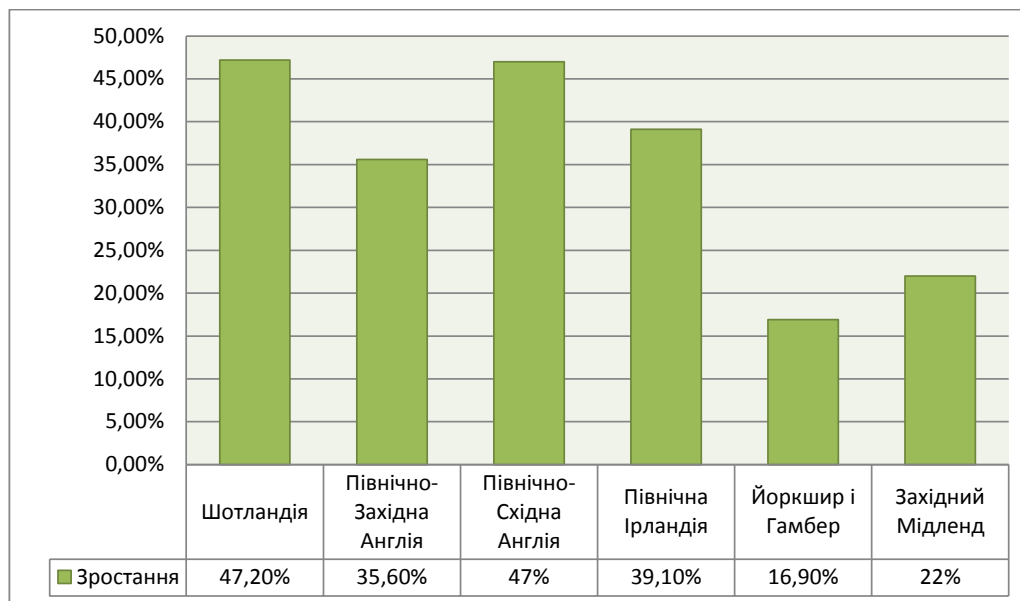
У період з 2010 по 2016 роки креативні індустрії зросли у кожному регіоні Великобританії. Зокрема, креативні індустрії Північно-Східної Англії та Шотландії зросли на 47% (див. рис. 3).

Для ефективної підтримки креативного сектора в Великій Британії в рамках стратегії Create UK була створена Рада з розвитку креативних індустрій. До Ради входять представники різних компаній від рекламних агентств до музичних лейблів, ведеться постійний діалог з важливих для галузі питань. У Великій Британії частково звільняються від податків компанії в сфері ігрової індустрії. Це досить дорого, але уряд вважає, що наявність цих індустрій принципова для підтримки конкурентоспроможності країни в світі. Для розвитку креативних індустрій була розроблена політика щодо захисту авторських прав. Для розвитку креативних індустрій

Рис. 2. Валова додана вартість креативних індустрій в регіонах Великої Британії за 2016 р., млрд фунтів стерлінгів

Джерело: складено автором на основі [5]

Рис. 3. Ріст креативних індустрій в регіонах Великої Британії з 2010 по 2016 р., %

Джерело: складено автором на основі [5]

необхідна відкритість і збалансована політика в області міграції. Яскраві представники креативного середовища Великої Британії є вихідцями з інших країн [6].

Отже, саме державна підтримка в Великій Британії стала одним з ключових чинників формування ефективного креативного сектора і креативного середовища, і дала змогу країні зайняти перше місце в даній сфері серед країн Європи. Британський уряд першим оголосив креативні індустрії стратегічним пріоритетом розвитку країни.

Культурні та креативні індустрії перетворилися на один з найбільш динамічних секторів у німецькій економіці. На основі нового методу розрахунку валова додана вартість, вироблена культурними та креативними індустріями, становила приблизно 98,8 млрд. євро в 2016 році, що майже на 4,2% більше, ніж у 2015 році. Сектор вніс приблизно 3,1% ВВП Німеччини [7]. Це означає, що вперше цей сектор випередив основні галузі економіки, такі як хімічна промисловість, постачання енергії та фінансові послуги (див. рис. 4).

За даними уряду Німеччини у 2016 році у Німеччині в культурних та креативних індустріях працювало понад мільйон людей, з них більше 253 000 – це фрілансери чи комерційні підприємці, а 864 000 – працівники, які підлягають обов'язковому соціальному страхуванню. У 2016 році кількість працівників, що підлягають обов'язковому соціальному страхуванню, зростає приблизно на 3,5%. Це означає, що протягом останніх чотирьох років було створено

майже 100 000 нових робочих місць, що підлягають сплаті внесків на соціальне страхування. Загальна кількість людей, що працюють у креативному секторі, включаючи неповну зайнятість, в 2016 році перевищила 1,6 млн [3].

В цілому у культурній та креативній індустріях було 253,2 тис. компаній, що мали сумарний дохід понад 154 млрд євро [4].

Для підтримки креативного сектора в 2007 році уряд Німеччини заснував Ініціативу з розвитку культурних і креативних індустрій Федерального уряду Німеччини. Основна мета Ініціативи – інформування громадськості про креативний сектор і його значущість. Також Ініціатива покликана допомогти цьому сектору економіки стати більш конкурентоспроможними і розвинути максимальний потенціал з точки зору зайнятості населення [8].

В рамках роботи Ініціативи був заснований Центр передового досвіду Федерального уряду для культурних і креативних індустрій. Основна робота Центру сфокусована на посиленні конкурентоспроможності сектора творчих індустрій. Центр ініціює і підтримує співпрацю між креативними індустріями і іншими секторами економіки, приділяючи особливу увагу потенціалу інновацій, що проводяться в креативних галузях, і пропонує професіоналам з індустрії культури і креативу нейтральну платформу для роботи [8].

Отже, німецька креативна економіка є сектором, який постійно зростає і має великий потенціал. Її внесок у загальноекономічний потенціал країни постійно збільшується і на даному етапі перебуває на однаковому рівні

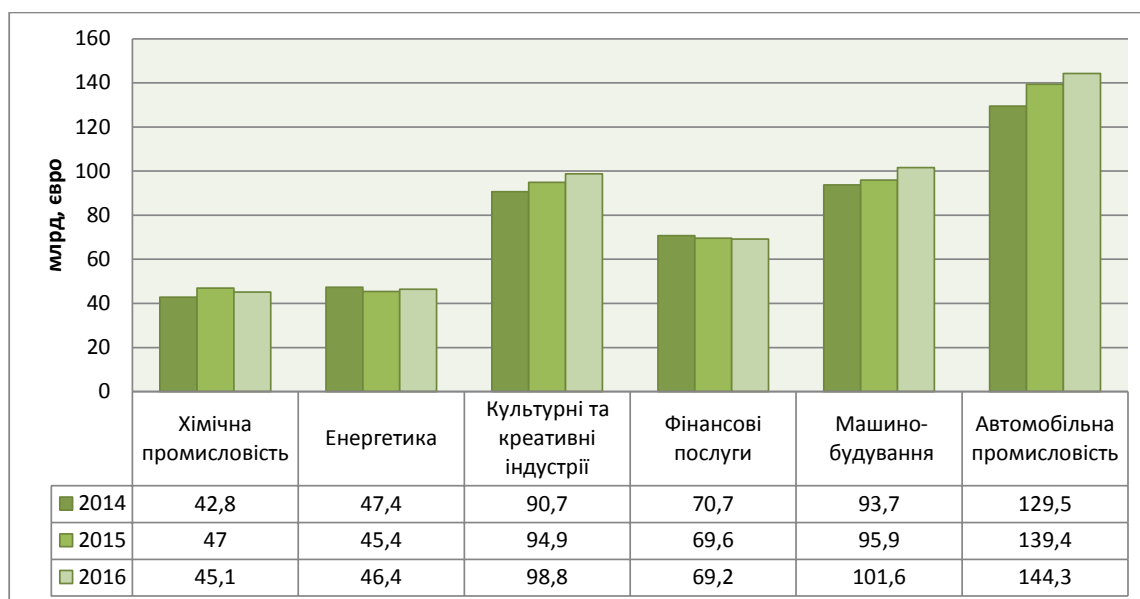

Рис. 4. Валова додана вартість основних секторів економіки Німеччини за 2014–2016 рр., млрд. євро

Джерело: [7]

з такими великими секторами економіки, як машинобудування.

Креативні індустрії Франції представляють 10 секторів, які складають багатство культури та творчості цієї країни: музика, жива вистава, графічне та пластичне мистецтво, кіно, відеоігри, преса, видавництво, радіо, телебачення та реклама [9].

У 2016 р. доходи креативного сектору економіки Франції склали 263 млрд. євро (13,8% ВВП). Креативні індустрії забезпечують робочі місця для 1,2 мільйонів французів і є зростаючою частиною економіки, яка включає в себе друге за величиною видавництво книг у світі та третє виробництво відеоігор [3; 4].

Для популяризації креативного сектору та його підтримки урядом Франції було створено програму "Créative France" («Креативна Франція»), яка наголошує на дуже динамічній економіці країни та інноваціях у широкому спектрі галузей, таких як промисловість, культура, гастрономія, наука та охорона здоров'я. Прогрес Франції у всіх цих областях показує не тільки спільну амбіційність, але і здатність користуватися творчим потенціалом та підприємницьким духом свого населення.

Програма «Креативна Франція» відзначає справжній поворотний момент для Франції, коли вона віддає свою репутацію країни винахідників і підприємців на лінії та рішуче вдається до цифрового віку, щоб знову здобути глобальну промислову потужність. Творчі мислителі, висококваліфікована робоча сила, здібні менеджери та амбітні підприємці – саме в цих креативних людях Франція бачить майбутній розвиток своєї економіки [10].

Отже, так само, як у Великій Британії та Німеччині, креативні індустрії складають важливу частину економіки Франції. Уряд країни активно працює над популяризацією даного сектору економіки серед населення та підвищення конкурентоспроможності країни серед інших креативних економік світу.

Культурні та креативні індустрії відіграють важливу роль у безперервному переході нашого суспільства та є основою креативної економіки. Насичені знаннями та засновані на індивідуальній творчості та таланті, вони створюють значні економічні багатства та формують європейську ідентичність, культуру та цінності. Вони показують високий середній ріст і створюють робочі місця, особливо для молоді, одночасно зміцнюючи соціальну єдність.

Креативні індустрії знаходяться попереду інновацій, а також породжують поглинання інших індустрій, а також суспільства в цілому. З появою все більш складних і переплетених ланцюжків вартості та бізнес-моделей, куль-

турні та креативні індустрії все більше стають вирішальним компонентом у ланцюжку вартості практично кожного товару та послуги. Тому пріоритетним завданням для країн Європейського Союзу є підтримка та подальший розвиток креативних індустрій.

План роботи з питань культури на 2015–2018 рр., прийнятий міністрами культури ЄС у грудні 2014 р., визначає 4 основних пріоритети європейської співпраці в галузі формування культурної політики. Один з них стосується культурних та креативних індустрій, креативної економіки та інновацій.

Європейський Союз (ЄС) підтримує культурні та креативні індустрії через [11]:

- захист, свідчення про економіку культури, видимість;
- регулятивне середовище для ККІ (внесення змін до прав інтелектуальної власності в рамках стратегії єдиного ринку цифрових технологій);
- програми підтримки ЄС: CreativeEurope, H2020, Cosme (включаючи «Erasmus для молодих підприємців»), Фонд регіонального розвитку та згуртування, Інвестиційний фонд тощо;
- європейська політика в галузі культури, спрямована на покращення навчання однолітків та обмін найкращою практикою (через Робочий план з питань культури, експертні групи держав-членів з відкритим методом координації, діалог з громадянським суспільством, інші заходи з навчання однолітків з креативними центрами, містами, регіонами...).

Висновки з проведеного дослідження.

З усього наведеного вище, можна зробити висновок, що європейський креативний сектор має стійкий потенціал для створення додатної вартості і з кожним роком він стає все більшим. Креативні індустрії створюють велику кількість робочих місць, та займають лідируючі позиції з працевлаштування молоді, що є надзвичайно важливим фактором для успішного розвитку економіки.

Європейський Союз займає друге місце серед ринків креативних індустрій в світі, що є свідченням розуміння важливості даного сектору для подальшого розвитку країн ЄС. Найбільшими центрами креативного простору ЄС є Велика Британія, Німеччина та Франція, які забезпечують більше половини всіх доходів креативних індустрій Союзу.

Для подальшого розвитку креативної економіки Європейський Союз активно впроваджує спільні програми між державами-членами для підтримки культурних та креативних індустрій і створення можливостей для зростання їх частки в структурі економіки країн-членів ЄС.

Список використаних джерел:

1. The creative economy in Europe: 5 steps to rise. URL: <https://www.culturepartnership.eu/en/article/creative-economy-steps-to-rise>.
2. Creating growth Measuring cultural and creative markets in the EU. Studio EY France – 1405SG702, 2014. 98 p.
3. Eurostat. Cultural Employment. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Culture_statistics_-_cultural_employment.
4. Eurostat. Cultural Enterprises. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Culture_statistics_-_cultural_enterprises.
5. Creative Industries Federation. Statistics. URL: <https://www.creativeindustriesfederation.com/statistics>.
6. Креативна влада: творчий підхід до економіки. URL: <http://cpractices.ru/events/48>.
7. 2017 Cultural and Creative Industries Monitoring Report. URL: https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Publikationen/monitoringbericht-kultur-kreativwirtschaft-2017.pdf?__blob=publicationFile&v=6.
8. The cultural and creative industries in Germany. URL: https://www.kultur-kreativ-wirtschaft.de/KUK/Redaktion/DE/PDF/publikation-initiative-kuk-en.pdf?__blob=publicationFile&v=8.
9. Panorama de l'économie de la culture et de la création en France. URL: <https://www.ey.com/fr/fr/industries/media---entertainment/ey-panorama-de-l-economie-de-la-culture-et-de-la-creation-en-france>.
10. Créative Industry promotes France's industrial excellence. URL: <https://www.gouvernement.fr/en/creative-industry-promotes-france-s-industrial-excellence>.
11. European Commission. Supporting cultural and creative industries. URL: https://ec.europa.eu/culture/policy/cultural-creative-industries_en.